

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

DE || LIBERTATE || CHRISTIANA ||

Lensaeus, Johannes

Antverpiae, 1590

Capvt III. Principes christianos non propterea sibi vsurpare de euangelio iudicium, aut potestatem in regnum Christi, quod in religionis deprauatores animaduertunt.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-46059](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-46059)

CAPVT IIII.

Principes Christianos non propterea sibi vsurpare de Euangelio iudicium, aut potestatem in regnum Christi, quod religionis deprauatores animaduertunt.

VIDE autem quàm dexterè conciones librosque suos ad rerum suarum statum accommodent, nō ad fixam aliquam certamque veri rationem. Cum enim eos libero dominatu potiri contigerit, liberitatis ritus Catholicos, & veræ religionis exercitia profigare, tum illa inculcantur, quæ ex eorum grege quispiam ira scripta reliquit: [Si falsa doctrina, falsus Dei cultus, & id genus impietas, in Ecclesiam irrepserint, hæc Ecclesiæ præsidēs ilico exstirpabunt. Quod si negligentes fuerint; piorū Regum ac Principum partes erunt, ex exemplo Ezechie, Iosæ, Constantini, Theodosij, & multorum aliorum regum, tum in vetere, tum in nouo Testamento, Ecclesiam expurgare.] Et item alius: [Si inquit, reges Ecclesiasticis viris verbum Dei docentibus parere debent, vt vicissim hos officium facere cogant, & non solūm vrgeant cessantes, verum etiam ex gregis Domini ductoribus seductores, ex pastores depastores vel impostores fiant, illos dignis supplicijs multatos è medio tollant. Cur enim quis suarum fortunas & corpora ab iniuriis defendere debet, aliquos sinat falsa doctrina, & blasphemijs exiti libere cum sempiterno multorum exitio, in suæ fidei creati populo grassari? hoc certè illis ius Deus fecit, qui summum Prophetam, deorum alienorum præconem, etiam si doctrinam suam signis confirmet, occidi iussit.] tum ille. At cum sibi adhuc metuunt à Christianis magistratibus atque principibus, suisque in erroribus poscunt libertatem; illa superior vt inutilis doctrina suppressitur, & tanquam pro tempore cæcæ lena mouetur. Tum in suum ordinem redigenda esse dicitur

*Tigurinus in
Epistola ad
Galatas.*

estas secularis, ne sibi vsurpet quæ solius sunt Christi propria. Et quænam illa? Ecclesiam ab impijs & profanis cultibus, tanquam à zizanijs, repurgare; in causa religionis eijcere, lædere, occidere. Tū ergo illa memoria excidunt piorum exempla Regum, & à negotijs tan sisque pietatis, atque à regni Dei cura & protectione, secularis potestatis administratio longissimè secer nitur. Et pugnantia quidem ista sunt, valdeque in ex tremis ipsis v trimque cōstituta; sed non erubescit hæ relis pugnantia dicere & facere, modò causæ interim suæ aptè deseruiat. fuit enim & Donatistarum hæc in sui defensione dexteritas. Aiebant (teste Augustino) de religione fas non esse vt diceret Imperator, vel ij quos ille misisset. Quos Augustinus aliud dicere, aliud face re demonstrans, Cur ergo, inquit, ad Imperatorem ve stri venere legati? cur eum fecerunt causæ suæ iudi cem, non secuturi quod ille iudicaret? At Catholica veritas media quadam via inter hæc ingreditur, Chri stianoque magistratui neque nihil in causis religionis, neque totum tribuit. Nam de doctrina fidei cogno scere, quidque in ea sentiendum sit discutere atque iu dicare, id alienum à seculari magistratu existimari de bet. Siquidem habet Ecclesia Christi suos Præsides, propriosque iudices, Pastores videlicet atque Docto res, quos in ea propterea Deus posuit, vt non essemus tanquam paruuli fluctuantes, & circūferremur omni vento doctrinæ. habet primum illum confirmatorem fratrum, pro quo rogauit Christus, vt non deficeret fi des eius, sed ita solidè esset in docendi iudicandique, quod ad omnes pertineret, officio ac ministerio stabi litus, vt per hoc Ecclesiam ab errore noxio conseruare posset immunem. Neque proinde aut opus est, vt hîc Pastorū Ecclesiæ tanquã dormitantium vices secularis suppleat magistratus, aut id ad eius munus v llo modo spectare censendum est. Reuēque ac iure planè suo, quem-

Vide libr. 1.
contra Par
merianum,
capite 7.

Ephes 4.

Lucæ 22.

quemadmodum ex Suida commemoras, Leontius Episcopus in Misia reprehendit Constantinum, quòd Synodo præesse, & de religione statuere vellet, inquit: Miror te, Imperator, cum ad alia negotia ordinatus sis, alia tamen aggredi. Decernere enim de religione, seculari Principi non licet. Dare verò operam ut ea quæ bene decreta sunt, sedulò teneantur, ac ne vlla adversus Ecclesiæ iudices, rebellis insurgat manus, potestatis, gladijque metu insolentiora superbiorum, sequè ipsos amantium ingenia reprimere, id si alienum esse putatur ab officio pij Principis, tum demum & exempla vtriusque Testamenti, & doctrina veterum ignoratur, aut certè non ignorata contemnitur. Nam Ezechias, ut, quàm sibi curæ esset vera religio, palàm faceret, non solum magno zelo hortatus est Sacerdotes & Leuitas, ut suo officio probè fungerètur: verum etiam Isaiæ Prophetæ mandato, regia ipse usus auctoritate ea quæ contraria erant auitæ religioni, abolevit. non tamen usurpauit sibi de falsa doctrina iudicium: non ipse falsos cultus sua auctoritate discreuit à veris: non sacerdotum officium inuasit, de quibus scriptum est: Labia sacerdotis custodient scientiam, & Legem requirunt ex ore eius, quia Angelus Domini exercituum est. Quid huius prædecessor Iosaphat? Nonne is Sacerdotes & Leuitas prædicatum miserat Domini Legem nobilibus suis præsidij loco adiunctis? qui dum adessent Sacerdotibus, non minùs Legem auctoritate sua docerent, quàm verbo Sacerdotes? Et idem tamen videtur de quàm non sibi arrogauerit iudicium de Lege ac religione, sed id Sacerdotibus reliquerit. In Hierusalem (ait Scriptura) constituit Iosaphat Leuitas & Sacerdotes & principes familiarum ex Israel, ut iudicium & causam Domini iudicarent habitatoribus eius: præcepitque eis, dicens: Sic ageris in timore Domini fideliter & corde perfecto. Omnem causam quæ venerit ad vos

Ecles. 48.

Malach. 2.

2. Par. 19.

vos fratrum vestrorū, vbicanque quæstio est de Lege, de mandato, de ceremonijs, de iustificationibus, ostendite eis. Amarias autem Sacerdos & Pontifex vester, in his quæ ad Deum pertinēt, præsidebit. Quid item Iosias? an non is decimo octauo regni sui anno, Sacerdotibus ac Leuitis regia potentia præsto adfuit, ad exterminandum idololatriam? nec tamen Sacerdotale arripuit officium: quod quia fecit Amasias, euidenti plaga percussus est. Quid iam noui Testamenti reges? nõne eandem ipsi quoque mediocritatem fecerunt; neque sibi videlicet de religione iudicium adlumentes, & tamen iudicata volentes executioni mandari? Cunctos (inquit Theodosius) populos, quos elementarum nostrarum regit imperium, in tali volumus religione versari, quam diuinum Petrum Apostolum tradidisse Romanis, religio vsque adhuc ab ipso innuata declarat; quamque Pontificem Damasum sequi claret, & Petrum Alexandria Episcopum, virum Apostolicæ sanctitatis. Ac ne dicas, hoc eum tantum modo cupisse atque oprasse, non etiam cum supplicij interminatione imperasse; attende quid adiungat: Hanc, inquit, Legem sequentes, Christianorum Catholicorum iubemus nomen amplecti: reliquos vero dementes, velanosque iudicantes, hæretici dogmatis infamiam sustinere, diuina primùm vindicta, post etiam motus animi nostri, quem ex cælesti arbitrio sumpserimus, ultione plectēdos. Animaduertis, Theodosium piissimum sine dubio Imperatorem, quem & vos laudare soletis, non quidem decernere quid credendum esset aduersum Arianorum hæresim; sed tamen seueritate suæ Legis atque imperij, rueri velle fidem sedis Apostolicæ decreto illustratam atque firmatam. Quid ergo est, quod Christianos reges accusas, quasi vt olim Principes Iudæ, similes ijs sint qui terminū mo- *Osæ 5.* uent, alienam iurisdictionem inuadēdo, cum suo mi-

706 DE CHRISTIANA LIBERTATE
nisterio diligenter hoc curent, ne per vos, vestrique si-
miles, patrum termini in religione moueantur? Quid
est quod eos Iunij Bruti verbis tam grauiters infecta-
ris, vt gigantum more cælum petere & scandere velle
dicas, qui in id incumbunt officij ratione, vt in eos qui
in cælo habitant, nõ impunè linguas vestras exferatis?
Quid est quod inculcas magistratum malè edoctum,
& perperam instructum, in eo hallucinari, quòd se pu-
tet per vim, hoc est, seueris & iustis legibus, cultum
Dei posse conseruare? Tu nunc meliùs magistratum
institues, quàm olim Ezechiam Isaias? aut Iosiam He-
remias? aut Ioiada sacerdos Ioas regè? aut Theodosiũ
florētissima Ecclesia suæ ætatis instruxit? quæ ista le-
uis & indocta præsumptio est? Nesciebas hanc & Au-
gustini & aliorum passim veterum luculentam esse
doctrinam, Principes, ex quo Christiani facti sint, nõ
quidem regnum Christi regere, sed tamen ei seruire, &
tueri hoc aduersus eius hostes pro modo suæ potesta-
tis oportere? Et quid aptius, quàm vt suæ potestatis
vsum conuertant non modò ad iustitiam inter homi-
nes, verum etiam ad religionem erga Deum conser-
uandam? Quid rectius ac religiosius, quàm vt sua po-
testate non modò studeant hominũ terrenis vtilitati-
bus, verum etiam, atque id quidem imprimis, diuino
honoru tuendo? Tametsi enim potestas secularis, tan-
tis per dum aliena est à vera religione, Deo non seruit,
neque eius regni curam ad se vlllo pacto pertinere ex-
istimat, quin illud potiùs persequitur, ei que, quantum
sæpe potest, aduersatur: tamen ex quo submisit sese
Christo, dicere vt ei non seruiat, vt eius honorem &
religionem ad se nihil attinere cogitet, vt Christi ho-
stes ab eius regno non repellat, vt iustitiæ quidem, sed
non pietatis, sine qua illa ægrè constat, habeat ratio-
nem; id omnino est, Christianos principes profanos
reddere, atque vt Christiani esse desinant, docere &
sua-

suadere. Audes tamen dicere, Christiani magistratus nomen nuper prius inuentum, & ad quorundam singulare commodum excogitatum esse: quasi non cœperit esse Christianus magistratus, ex quo Reges ac Principes facti sunt Christiani. Quod autem cœpit tunc esse, putas homines tam fuisse stupidos vt nescierint nominare? quid erat negotij vocare ac dicere Christianum magistratum, quando iam erat Christianus? Cùm autem primi sint Regum ac Principum magistratus: qui Reges ac Principes dicebat Christianos, non ille tibi magistratum Christianum dixisse videtur? Nec Senatores Christianos, aut Primicerios, aut Tribunos dictos, nisi nuper primum legisti? Quamuis autem Paulus Christiani magistratus non meminit, neque de eo, vt ais, quicquam scriptum reliquerit in suis epistolis, quia tum Christianus non erat magistratus, sed adhuc Christi nomen persequebatur: tamen non negauit magistratum secularem posse fieri Christianum. Quin potius vt fieret, orandum esse dixit pro ijs omnibus qui in sublimitate constituti sunt; quia Deus saluator est omnium hominum, non infirmorum tantum & plebeiorum, sed etiam Regum & Principum. Oravit igitur Ecclesia iuxta Pauli præceptum, & tandem nobis Constantinum Imperatorem impetrauit. Quo post susceptam religionem imperante, inferiores quoque magistratus Christiani effecti sunt per orbem passim Christianum. Ex ijsque temporibus cœpit Christiana religio, secularis etiam magistratus gladio & potestate defendi: non vt sibi arrogarent præfecturam in regno Christi, quæ præfectura Ecclesiastica est ijs cõmissa, quos dicit Apostolus collocatos vt regerent Ecclesiam Dei, quam acquisiuit sanguine suo; sed vt huic Ecclesiasticæ præfecturæ, cui sese ipsi tanquam Christi ouiculas submiserunt, ad religionis conseruationem, suæ potestatis administratione

tione subseruirent; neque vt vnum idemque esset regnum Christi, & regnum mundi, quod tu nos dicere falsò insimulas, qui non ignoramus, quod te solum scire putabas, tantum interesse inter illa, quantum distat inter cælum & terram, inter carnem & spiritum, temporarium & æternum: sed, vt posteaquam regnum mundi suspicere & adorare cœpisset regnum Christi, eiq. sua sceptrâ subijcere, tum etiam eidem, præsertim adhuc inter varias infidelium iniurias militanti, vsui esset ad tutelam. Sicut enim magna inter spiritum & carnem distantia est, & tamen caro spiritui seruit, eique adiutrix est ad multas res piè & salubriter obeundas: ita, quamuis plurimum distet inter regnum mundi & regnum Christi, interque gladium materiale & spirituale; tamen potestas inferior superiori ministrat & cooperatur ad ea quæ sunt salutis: sicuti antea clarissimè diui Isidori verbis explicatum reliquimus. Cùm enim regni temporarij finis proprius sit pax & tranquillitas temporanea; regni verò Christi, pax illa cælestis & æterna: quomodo temporanea æternis subseruiunt, ac propter hæc commodius adipiscenda, Christianis votis illa petuntur; ita regnum regno, potestas potestati, gladius gladio, subseruit. Et quamuis vnum, alterum non sit; tamen vtrumque alterius opera & officijs eget, tantisper dum Ecclesia peregrinatur in terris. Regnum enim terrenum, si ab eo Christi regnum seiunxeris, quid aliud est quàm languens aut emortuum sine spiritu corpus? quantacunque enim illic iustitia, & concordia, & integritas morum appareat; tamen sine fidei spiritu, qui extra Christi regnum haberi non potest, nihil eorum viuum est; cùm scriptum sit: Iustus ex fide viuunt. E diuerso quoque, si a regno Christi seiunxeris regnum mundi, hoc est, si Reges ac magistratus seculares, ab Ecclesia alienos esse contigerit, quamuis stare Christi regnum, Dei

Roma I.

virtute, possit inuidtum, sicuti diu ante Constātinum, inter tot tantasque persecutionum tempestates stetit; tamen valde impeditur atque turbatur quies illa vitæ Christianæ, propter quam Paulus orationes & obsecrationes fieri vult pro omnibus qui in sublimitate locati sunt, Vt quietam (inquit) & tranquillam vitam agamus in omni pietate & castitate.

CAPVT V.

*Non quia Christi regnum non est de hoc mundo,
consequens videri debere, vt non queat
Principum armis defendi.*

NIHI L ergo tibi Witlingius ille tuus profuerit, cū sic commētur (vt ais) in Matthæi locum, Regnum meum non est de hoc mundo: Non est (inquit) quod huius mundi Principes glorientur se esse Ecclesiæ Christianæ defensores. Ecclesia enim non potest defendi armis; propterea quod regnum Christi non sit de hoc mundo. Quod si quis voluerit esse protector Ecclesiæ; Petri, Pauli, & aliorum Apostolorum ac Martyrum gladium accipiat, non Augusti aut Neronis. Nam Imperatores defendunt externo suo gladio oppida & vicos: Apostoli autem defendunt Ecclesiam gladio spirituali, hoc est, verbo Euangelij, & passione sua qua de verbo testificantur. Sic tuus Apostolus Witlingius: cuius orationis hæc breuissima summa conficitur: Non est Christi regnum ex hoc mundo, ergo non debet mundi armis defendi. Atqui iniqua tamen conditio est, vt possit oppugnari armis, quamuis non sit de hoc mundo; & non possit armis defendi, ne tum quidem cū & arma regno Christi subiecta sint. Et quid regnum Christi est, nisi homines fideles, sancti atque innocentes, in quibus regnat Christus? Nunquāme ergo innocētia, quæ de hoc mūdo non